

Witold Dąbrowski

O zespołach dla obsługi cudzoziemców dewizowych

Palestra 11/6(114), 7-17

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jest zwolnienie od obowiązku zgłaszania właściwej terytorialnie radzie adwokackiej umów, zawartych z cudzoziemcem dewizowym, zespołów adwokackich specjalistycznych, wyznaczonych na podstawie § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.XII.1963 r. w sprawie zespołów adwokackich (Dz. U. z 1964 r. Nr 1, poz. 4).

Na zakończenie trzeba podkreślić, że z dniem wejścia w życie ustawy o ustroju adwokatury (Dz. U. z 1963 r. Nr 57, poz. 309) wynagrodzenie za usługi adwokackie, świadczone cudzoziemcom czy to w kraju, czy w stosunkach z zagranicą, przypada na rzecz zespołu adwokackiego, którego adwokat świadczący usługę jest członkiem. W związku z tym do takiego wynagrodzenia nie stosują się postanowienia zarządzenia Ministra Finansów z dnia 14.VIII.1958 r. w sprawie zezwolenia na dysponowanie częścią zagranicznych środków płatniczych, uzyskiwanych przez osoby fizyczne za niektóre prace wykonywane w obrocie z zagranicą (Monitor Polski Nr 69, poz. 40). Zarówno z tytułu tego zarządzenia, jak i z jego § 1 wynika wyraźnie, że zezwolenie na uprzywilejowane dysponowanie przewidziane tym zarządzeniem odnosi się jedynie do wynagrodzenia za prace wykonane w obrocie z zagranicą, przypadającego osobom fizycznym. Skoro więc wynagrodzenie za usługi adwokackie przypada zespołowi adwokackiemu, to zagraniczne środki płatnicze otrzymane tytułem tego wynagrodzenia mogą być wypłacane jedynie na rzecz zespołu w równowartości złotych, obliczonej po kursie specjalnym obowiązującym dla walut krajów kapitalistycznych i Jugosławii lub po kursie podstawowym z dopłatą w stosunku do walut krajów socjalistycznych.

WITOLD DĄBROWSKI

○ zespołach dla obsługi cudzoziemców dewizowych

I. POWOŁANIE ZESPOŁÓW SPECJALISTYCZNYCH

Uchwałą Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 1 grudnia 1966 roku powołane zostały zespoły adwokackie specjalistyczne w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Katowicach i Gdańsku.

Tryb tworzenia zespołów, odrębny od ustaleń § 3 i 4 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich, jak również nazwa tych zespołów wymagają bliższego omówienia, jeśli chodzi o ich organizację i działalność.

A więc przede wszystkim nazwa: „zespół specjalistyczny”. Jest to skrót przewidziany w regulaminie (uchwalonym przez Naczelną Radę

Adwokacką w dniu 14 listopada 1965 r. i zatwierdzonym przez Ministra Sprawiedliwości w dn. 24 grudnia 1965 r.), który normuje sprawy organizacji i działalności zespołów powołanych do prowadzenia spraw wymienionych w § 5 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich (zwany dalej „Regulaminem”). Regulamin ten stanowi w § 1, że Naczelna Rada Adwokacka, za zgodą Ministra Sprawiedliwości, wyznaczy zespoły adwokackie do prowadzenia spraw:

- 1) osób zamieszkałych za granicą,
- 2) zleconych przez osoby zamieszkałe za granicą,
- 3) toczących się poza granicami kraju.

Z braku motywów ustawodawczych do rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich, nie są dokładnie znane pobudki, którymi się kierowano przy ustalaniu treści § 5 rozporządzenia. Przyjąć jednak należy, że musiały one być istotne, skoro spowodowały zasadnicze odstępstwo od przyjętych zasad.

Odrębność organizacji i działania zespołów prowadzących tzw. sprawy dewizowe można podzielić na następujące grupy: tworzenie i organizacja, rzeczowy i miejscowy zakres działania, przyjmowanie i załatwianie spraw klientów wraz z ustalaniem i rozliczaniem wynagrodzenia i kosztów, przepisy przejściowe i końcowe.

II. TWORZENIE I ORGANIZACJA (§ 2, 3, 4, 5 i 15 REGULAMINU)

Paragraf 5 rozporządzenia w sprawie zespołów dewizowych stanowi, że Naczelna Rada Adwokacka wyznaczy za zgodą Ministra Sprawiedliwości zespoły do prowadzenia szczegółowo określonych w cytowanym paragrafie spraw cudzoziemców w rozumieniu przepisów dewizowych (patrz zamieszczony w niniejszym numerze artykuł P. Heinzelmanna) oraz tych spraw krajowców, które się toczą za granicami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Wśród niektórych adwokatów budzi wątpliwości samo sformułowanie tego paragrafu, a mianowicie użycie słów: „wyznaczy zespoły adwokackie”, co może być rozumiane jako wytypowanie spośród istniejących już zespołów niektórych z nich jako zespołów specjalistycznych. Na podstawie literalnej interpretacji przepisu wniosek taki mógłby się wydać słuszny. Jednakże poza wykładnią gramatyczną wszelkie przepisy muszą być jeszcze rozumiane zgodnie z ich celem i funkcją społeczną.

Z punktu widzenia czysto formalnego rada adwokacka, opierając się na art. 74 ust. 2 ustawy o ustroju adwokatury, musiałaby ustalić skład jednego z istniejących już zespołów adwokackich w taki sposób, żeby pozostali w nim tylko ci adwokaci, którym — zdaniem rady adwokackiej — należy powierzyć prowadzenie spraw dewizowych. Jednakże tego rodzaju zmiany w składzie już istniejącego zespołu musiałyby niewątpliwie spowodować wielkie trudności zarówno pod względem stosunków osobistych, jak i rozliczeń finansowych. Z tego względu Naczelna Rada Adwokacka wybrała odmienną, całkowicie logiczną drogę interpretacji przepisów § 5 rozporządzenia, umożliwiającą powołanie odrębnego zespołu. Przy tworzeniu takiego zespołu, skład jego ustala się albo przez wykorzystanie uprawnień przysługujących radzie w razie

przeniesienia adwokata z zespołu do zespołu, gdy wymaga tego interes społeczny (art. 74 ust. 2 — ustawy o ustroju adwokatury), a za taki należy uznać powołanie zespołu specjalistycznego w odpowiednim składzie, albo też przez uzależnienie udzielenia zezwolenia na utworzenie zespołu od wprowadzenia zmian do proponowanego składu (§ 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich).

Zgodnie z cytowanymi przepisami radom adwokackim przysługuje prawo składania propozycji dotyczącej kandydatów na członków zespołu specjalistycznego — Naczelnej Radzie Adwokackiej, która może uzależnić wyznaczenie (powołanie) zespołu specjalistycznego od właściwego doboru jego składu. Odrębnie bowiem od zasad wyrażonych w § 3 i 4 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich, zespoły specjalistyczne wyznacza — po zasięgnięciu opinii rady adwokackiej — Naczelna Rada Adwokacka za zgodą Ministra Sprawiedliwości.

Przy ustalaniu składu osobowego zespołu specjalistycznego należy się kierować tym, żeby jego członkowie dawali gwarancję należytego prowadzenia spraw cudzoziemców dewizowych w zakresie prawa cywilnego, administracyjnego i podatkowego.

Powołany w tym trybie zespół specjalistyczny zostaje zarejestrowany i uzyskuje odpowiedni kolejny numer zgodnie z § 6-9 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich.

Z chwilą powołania (wyznaczenia) zespołu specjalistycznego wystąpienie z jego składu następuje w trybie ogólnie obowiązujących przepisów rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich, natomiast przyjęcie nowego członka zespołu może nastąpić na podstawie uchwały zebrania zespołu, która jednak może być wykonana tylko za zgodą Prezydium NRA, powziętą przy zachowaniu tych samych formalności, jakie obowiązują przy ustalaniu składu powołanego zespołu specjalistycznego. (uchwała Prezydium NRA z dn. 6.IV.1967 r.). W konsekwencji zarządzenie dziekana rady w sprawie wpisania adwokata do rejestru zespołu specjalistycznego (§ 8 ust. 2 rozp. w sprawie zespołów adwok.) może być wydane dopiero po wyrażeniu zgody przez Prezydium NRA na uzupełnienie składu osobowego zespołu specjalistycznego. Może również powstać taka sytuacja, w której zespół specjalistyczny odmówi adwokatowi przyjęcia do zespołu, natomiast rada adwokacka, na skutek odwołania zainteresowanego, postanowi włączyć go do zespołu; realizacja tej uchwały i wpis do rejestru zespołu może nastąpić w tym wypadku również dopiero po wyrażeniu zgody przez Prezydium NRA.

III. ZAKRES DZIAŁANIA (§ 1 i 2 UST. 3 REGULAMINU)

Zespoły adwokackie specjalistyczne tworzy się w poszczególnych izbach w celu zapewnienia obsługi prawnej w zakresie prowadzenia spraw cudzoziemców dewizowych i spraw krajowców, prowadzonych za granicą. Można więc w jednej izbie utworzyć kilka zespołów, a mogą być i takie izby, w których nie będzie żadnego zespołu specjalistycznego. Kryterium decydującym będzie zlokalizowanie spraw, które będziemy nazywać w dalszym ciągu „dewizowymi”, w niektórych tylko izbach lub miejscowościach.

Regulamin nie określił terytorialnego zasięgu działania zespołów specjalistycznych. Każdy więc z utworzonych zespołów może działać i prowadzić sprawy na terenie całego Państwa oraz we wszystkich krajach zagranicznych.

Pewnym wyjątkiem będzie tu przejęcie do prowadzenia spraw zleconych lub przekazanych do prowadzenia Iniurkolegium w Moskwie, które na terenie ZSRR ma uprawnienia podobne do tych, jakie w Polsce mają zespoły specjalistyczne. Stosunki prawne w Iniurkolegium zostały uregulowane na podstawie umowy zawartej z Zespołem Adwokackim Nr 40 w Warszawie (zespół specjalistyczny).

Zespół specjalistyczny ma wyłączność prowadzenia spraw dewizowych, żaden więc inny zespół adwokacki lub żaden adwokat wykonywający zawód indywidualnie nie może prowadzić tych spraw.

Nasuwa się tu następująca uwaga natury prawnej: czy zespół adwokacki bądź adwokat indywidualny, występując w imieniu cudzoziemca dewizowego na terenie kraju przed sądami lub władzami, działa bezprawnie, tzn. czy jego czynności podjęte w imieniu klienta dotknięte są z samego prawa nieważnością?

W świetle obowiązujących przepisów kodeksu cywilnego (art. 95 i nast.) i kodeksu postępowania cywilnego (art. 86 i nast.) wniosek taki byłby niesłuszny. Czynność prawna podejmowana przez adwokata nie będącego członkiem zespołu specjalistycznego będzie wywoływała takie same skutki prawne, jak i adwokata powołanego do wykonywania tych czynności. Fakt ten będzie stanowił problem wyłącznie wewnątrzno-organizacyjny. Adwokat nie podporządkowujący się Regulaminowi może być pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej za naruszenie obowiązków zawodowych. Odpowiedzialność taka rozciągałaby się również na kierownika zespołu, przyjmującego do prowadzenia sprawę cudzoziemca dewizowego.

Przy rozważaniu omawianego zagadnienia należy zwrócić uwagę na następujący wyjątek od ustalonej zasady:

Zarówno § 5 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich, jak i § 1 Regulaminu mówi o „prowadzeniu sprawy” cudzoziemca dewizowego, a zatem o przyjęciu konkretnego zlecenia w formie prawem przepisanej do załatwienia określonej sprawy cywilnej, administracyjnej lub podatkowej. Jeżeli jednak cudzoziemiec dewizowy zwróci się do zespołu adwokackiego z prośbą o udzielenie mu porady prawnej, to nie należy traktować tej czynności jako „przyjęcia sprawy”. Porady może udzielić każdy zespół adwokacki. Rzecz jasna, czynność taka musi się ograniczać do poradnictwa osobistego (a nie na pisemne zapytanie klienta) bez przyjęcia pełnomocnictwa. Przy udzieleniu takiej doraźnej porady prawnej należy się oczywiście kierować obowiązującymi przepisami dewizowymi (patrz artykuł P. Heinzelmanna zamieszczony w niniejszym numerze).

Takiej interpretacji wymaga dobro zarówno cudzoziemca dewizowego, jak i wymiaru sprawiedliwości. Jeżeli np. cudzoziemiec przejeżdżający czy podróżujący w Polsce miał wypadek samochodowy, na tle którego może wyniknąć sprawa cywilna i odszkodowanie, to nie można mu odmówić prawa zasięgnięcia porady prawnej w miejscowości, w której się znajduje, a w której nie ma zespołu specjalistycznego. Nieznajomość

prawa polskiego mogłaby, w razie trudności niezwłocznego uzyskania fachowej porady, narazić interesy cudzoziemca na poważne straty.

Wyłączność zespołów specjalistycznych nie obejmuje spraw z zakresu prawa karnego. Każdy zatem zespół adwokacki może się podjąć obrony cudzoziemca dewizowego przed sądami polskimi i krajowca przed sądami zagranicznymi (w tym ostatnim wypadku jeżeli przepisy dopuszczają do występowania adwokata polskiego) oraz występować przed sądami w charakterze pełnomocnika oskarżyciela prywatnego i pokrzywdzonego. Zespół może także przyjmować sprawy, w których jego członek występuje w charakterze pełnomocnika powoda cywilnego, ponieważ powództwo adhezyjne jest ściśle związane z procesem karnym, a § 5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich — mówiąc ogólnie, że przepis o wyłączności nie stosuje się do spraw karnych — nie wyłączył i nie przekazał do kompetencji zespołu specjalistycznego występowania przed sądem karnym w charakterze pełnomocnika powoda cywilnego. Gdyby jednak w trybie art. 67 k.p.k. sąd karny pozostawił powództwo cywilne cudzoziemca dewizowego bez rozpoznania, odsyłając strony na drogę procesu cywilnego, to prowadzenie takiego procesu należałoby do wyłącznej kompetencji zespołu specjalistycznego.

Poza sprawami wymienionymi w § 5 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich, zespoły specjalistyczne mogą, na wniosek rady adwokackiej, otrzymać zezwolenie na prowadzenie również wszystkich innych spraw, których załatwianie leży w kompetencji zespołu adwokackiego. Zezwolenie takie zespoły specjalistyczne uzyskiwały na podstawie uchwały Prez. NRA z 1.XII.1966 r. Przy prowadzeniu tych spraw mają zastosowanie przepisy Regulaminu działalności zespołów adwokackich.

IV. PRZYJMOWANIE I ZAŁATWIANIE SPRAW KLIENTÓW (§ 6, 7, 11, 12, 13—15 REGULAMINU)

Przyjmowanie spraw klientów i załatwianie wszelkich formalności z tym związanych oraz dokonywanie rozliczeń z tytułu wypłat na koszty i wynagrodzenie następuje na zasadzie obowiązujących przepisów rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich, Regulaminu działania zespołów adwokackich i przepisów o rachunkowości zespołów adwokackich — z wyjątkami przewidzianymi w Regulaminie w sprawie organizacji i działania zespołów specjalistycznych.

Uchwały i wyjaśnienia organów adwokatury, a ponadto samo życie uporządkowały w dostateczny sposób załatwianie wszelkich spraw związanych z obsługą klientów i dokonywanie rozliczeń w zespołach adwokackich, omawianie więc tych spraw nie byłoby celowe. Natomiast podkreślić należy, że w § 6 Regulaminu jeszcze raz, i to z całą stanowczością, powtórzony został obowiązek przyjmowania zleceń od klientów przez kierownika zespołu specjalistycznego. Kierownik przydziela sprawę jednemu z członków zespołu, uwzględniając życzenie klienta co do wyboru adwokata, chyba że obciążenie pracą danego adwokata uniemożliwia mu przyjęcie sprawy. W wypadku takim kierownik zespołu, biorąc pod uwagę specjalizację oraz znajomość języka zleceniodawcy, wyznacza innego adwokata.

W sprawach cudzoziemca dewizowego należy się liczyć z tym, że większość tych spraw będzie zlecana w drodze korespondencji i dlatego Regulamin zobowiązuje kierownika zespołu do zawiadomienia klienta o fakcie przyjęcia zlecenia, o ustalonym wynagrodzeniu i o kosztach związanych z jego realizacją. Całą dalszą korespondencję z klientem związaną z prowadzeniem spraw, jak np. żądanie nadesłania dowodów i wyjaśnień, zawiadamianie o przebiegu sprawy itp., prowadzi adwokat, któremu powierzono wykonanie zlecenia. Nie może on jednak podpisywać samodzielnie pism dotyczących rozliczeń finansowych z klientem, jak o tym będzie jeszcze mowa niżej.

Dalszą odrębnością jest obowiązek prowadzenia przez kierownika zespołu specjalistycznego wykazu spraw cudzoziemców dewizowych. Obowiązek ten wynika z przepisów zarządzenia Ministra Finansów z dn. 25 września 1954 r. w sprawie zezwolenia dla adwokatów na niektóre czynności obrotu wartościami dewizowymi (M.P. Nr 101, poz. 1275), zmienionego zarządzeniem z dn. 10 lutego 1966 r. (M.P. Nr 5, poz. 39); patrz artykuł Heinzelmanna). Obowiązek prowadzenia wykazu wynika z przepisów dewizowych, a od zamieszczenia sprawy w wykazie uzależniona jest możliwość dysponowania wpływami od klienta. Wszelkie więc uchybienie w prowadzeniu wykazu może pociągnąć za sobą odpowiedzialność z tytułu nieprzestrzegania przepisów dewizowych. Trzeba poza tym pamiętać, że stosownie do § 8a zarządzenia z dn. 25.IX. 1954 r. w brzmieniu zarządzenia z dn. 10.II.1966 r. za należyte przestrzeganie przepisów dewizowych odpowiada zarówno kierownik zespołu, jak i adwokat, któremu zlecono prowadzenie sprawy cudzoziemca dewizowego.

Przepisy Regulaminu przewidują — obok spraw z zakresu prawa cywilnego, administracyjnego i karnego — możliwość podejmowania się nadzoru nad zarządzeniem nieruchomościami cudzoziemca dewizowego i prowadzenia likwidacji jego majątku. Stanowi to wyraz dążenia do tego, żeby wzorem innych krajów zespoły specjalistyczne mogły być pełnomocnikami klienta w jak najszerszym tego słowa znaczeniu. Cudzoziemiec dewizowy, nie mając na terenie Polski krewnych lub zaufanych znajomych, mógłby być — praktycznie biorąc — pozbawiony możliwości zajmowania się swoim majątkiem. Jest więc rzeczą jak najbardziej słuszną, żeby zespół specjalistyczny, jako organizacja działająca pod nadzorem władz samorządowych, mógł się zajmować tymi sprawami w granicach i na zasadach określonych zarządzeniem Ministra Finansów z dnia 8.V.1961 r. w sprawach eksploatacji i zarządu nieruchomościami w Polsce, stanowiących własność cudzoziemców dewizowych — M.P. Nr 40, poz. 187).

Tą samą zasadą zapewnienia należytej opieki prawnej cudzoziemcowi kierowano się przy ustalaniu — wbrew § 55 Zasad etyki adwokackiej — możliwości uczestniczenia adwokata, prowadzącego sprawę w postępowaniu cywilnym, w czynnościach egzekucyjnych, jeżeli wymaga tego interes nieobecnego w kraju klienta. Ustalenie, czy interes klienta wymaga uczestniczenia adwokata w postępowaniu egzekucyjnym i czy zachodzi konieczność zastosowania wyjątkowego przepisu § 11 Regulaminu, będzie należało do kierownika zespołu.

Jedną umową zawartą z klientem mogą być ustalone warunki pro-

wadzenia sprawy zlecniodawcy o jednym tylko lub o różnych charakterach. Umowa taka powinna ściśle określać zakres czynności i ustalać wysokość wynagrodzenia, wysokość opłat na koszty związane z prowadzeniem sprawy oraz sposób regulacji.

Wysokość wynagrodzenia, należnego od klienta cudzoziemca dewizowego, określa kierownik zespołu, opierając się w zasadzie na stawkach przewidzianych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dn. 22 kwietnia 1961 r. w sprawie wynagradzania adwokatów za wykonywanie czynności zawodowych. Jeżeli sprawa wymaga szczególnego nakładu pracy lub wiadomości specjalnych, kierownik zespołu może ustalić wysokość wynagrodzenia wyższą od stawek przewidzianych w rozporządzeniu. Ponieważ cudzoziemiec dewizowy może powierzyć wykonanie zlecenia, za które stawki wynagrodzenia nie są przewidziane (np. nadzór nad administracją nieruchomości), przeto w wypadkach takich wysokość wynagrodzenia określa kierownik zespołu według swego uznania (§ 6 ust. 3 rozp. z 22.IV.1961 r.).

Kierownik zespołu jest uprawniony do przyjęcia sprawy nieodpłatnie, ale ze względu na przepisy dewizowe decyzja taka musi być wyrażona przy przyjęciu zlecenia. W takich bowiem wypadkach nie następuje ani nie nastąpi przeniesienie wartości dewizowych z tytułu wynagrodzenia. Zawarcie więc takiej umowy z klauzulą świadczenia usług *gratis* nie stanowi obrotu wartościami dewizowymi w rozumieniu art. 4 ustawy dewizowej. Trzeba jednak pamiętać, że przy zawarciu umowy z klientem zagranicznym z ustalonym wynagrodzeniem nie można zaniechać pobierania wynagrodzenia lub umorzyć je bez zezwolenia dewizowego (pismo Ministerstwa Finansów z dn. 21 sierpnia 1963 r.).

Do dnia 1 stycznia 1964 r., a faktycznie do dnia 1 kwietnia 1964 r., adwokaci mogli otrzymywać całość lub część wynagrodzenia w eksporcie wewnętrznym (bony PKO), a to na zasadzie zarządzenia Ministra Finansów z dnia 14 sierpnia 1958 r. (M.P. Nr 69, poz. 401). Wobec wejścia w życie z dniem 1 stycznia 1964 r. przepisów nowej ustawy o ustroju adwokatury i nadania zespołom adwokackim osobowości prawnej, Ministerstwo Finansów w piśmie z dn. 20 kwietnia 1964 r. wyjaśniło, co następuje:

„Zgodnie z przepisami ustawy o ustroju adwokatury adwokat może działać tylko w zespole adwokackim lub społecznym biurze pomocy prawnej i zespoły te posiadają osobowość prawną (art. 3 i 10). Opłaty na usługi zespołu wpływają do kasy zespołu i na rzecz zespołu a nie na rzecz poszczególnego adwokata. W związku z tym adwokat-członek zespołu nie jest i nie może być dysponentem w imieniu własnym i na rachunek własny zagranicznych środków płatniczych, przekazanych przez klienta za usługi zespołu, i wobec tego nie jest i nie może być traktowany jako osoba, o której mowa w § 1 zarządzenia Ministra Finansów z dn. 14.VIII.1958 r. (M.P. Nr 69, poz. 401). W świetle zatem nowych przepisów o adwokaturze adwokat członek-zespołu nie jest uprawniony do korzystania z ogólnego zezwolenia dewizowego z 1958 roku. Ministerstwo Finansów nie widzi obecnie również uzasadnienia merytorycznego do udzielenia osobnego zezwolenia dewizowego zespołom adwokackim na realizowanie w eksporcie

wewnętrznym Banku PKO części lub całości wpływów dewizowych zespołów, osiąganych za usługi świadczące cudzoziemcom dewizowym. Zdaniem Ministerstwa Finansów, wynagrodzenie dewizowe za czynności adwokackie na rzecz cudzoziemca powinno być skalkulowane na takim poziomie, aby po przeliczeniu go na złote obiegowe przy uwzględnieniu kursu specjalnego zapewniało ekwiwalent wykonywanej czynności adwokackiej. Podstawą takiej kalkulacji jest przepis § 6 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wynagrodzenia za wykonywanie czynności zawodowych.

W świetle powyższego wpływy zagraniczne środków płatniczych za usługi adwokackie świadczone cudzoziemcom dewizowym zespoły adwokackie obowiązane są w całości i niezwłocznie po ich otrzymaniu zgłosić Narodowemu Bankowi Polskiemu do skupu”.

Wynagrodzenie i wpłaty na koszty powinny być określone w walucie polskiej z przeliczeniem jej według obowiązującego kursu na walutę kraju klienta. W stosunkach z krajami kapitalistycznymi ustala się przechowanie wynagrodzenia i wpłat na koszty według kursu specjalnego, ogłaszanego w Monitorze Polskim w drodze obwieszczenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego (ostatnie takie ogłoszenie podano w Monitorze Polskim z 1967 r. Nr 7, poz. 49).

Trzeba przypomnieć, że według przepisów zarządzenia Ministra Finansów z dn. 14 sierpnia 1958 r. adwokat był uprawniony całość lub część wynagrodzenia otrzymanego w walucie obcej obrócić na wyjazdy zagraniczne. Obecnie, w związku ze stanowiskiem zajęтым przez Ministerstwo Finansów w cytowanym wyżej piśmie z dnia 20 kwietnia 1964 r., uprawnienia takie nie istnieją i dlatego mogą powstać trudności z wyjazdami adwokata za granicę celem osobistego kontaktu z klientami, ponieważ trzeba będzie uzyskać nie tylko zgodę na wyjazd stosownie do obowiązujących przepisów, ale również zezwolenie dewizowe na pokrycie kosztów przejazdu i pobytu.

Z tego względu byłoby pożądane, żeby pewna część wpływów z wynagrodzeń zagranicznych mogła być przeznaczona na wyjazdy zagraniczne, których celem byłoby nawiązanie osobistych kontaktów z klientami. Takie załatwienie sprawy z jednej strony umożliwiłoby bezpośrednie kontakty i mogłoby się przyczynić do zwiększenia klienteli i liczby spraw cudzoziemców, a z drugiej strony stanowiłoby pewien bodziec ekonomiczny dla adwokatów prowadzących sprawę.

Należy jeszcze raz przypomnieć, że całą korespondencję z klientem w sprawach wynagrodzenia i rozliczeń podpisuje zawsze kierownik zespołu, a nie adwokat prowadzący sprawę. Ponieważ zgodnie z cytowanymi wyżej przepisami dewizowymi adwokat ten odpowiada na równi z kierownikiem zespołu wobec władz dewizowych przeto wydaje się konieczne, żeby o treści korespondencji był zawiadamiany adwokat oraz żeby cyfrował tę korespondencję.

Zespół powinien być szczególnie ostrożny w ustalaniu i pokrywaniu kosztów prowadzenia sprawy cudzoziemca dewizowego, aby nie popaść w kolizję z obowiązującymi przepisami dewizowymi (patrz artykuł P. Heinzelmanna).

Obowiązuje ogólna zasada, że wszelkie koszty związane z prowadze-

niem sprawy mogą być pokryte wyłącznie z wpłaconych uprzednio przez klienta sum. Może jednak powstać i taka sytuacja, że dla zachowania praw klienta lub dla ochrony jego majątku istnieje konieczność wydatkowania określonej sumy, chociaż konto klienta nie wykazuje żadnych sum na jego dobro. W tych szczególnych wypadkach zespół jest uprawniony pokryć te wydatki do wysokości 1 000 zł. Zgodnie jednak z przepisami zarządzenia Ministra Finansów z dn. 25.IX.1954 r. (M.P. z 1954 r. Nr 101, poz. 1275 i z 1966 r. Nr 5, poz. 39) wyłożenie pieniędzy jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy otrzymanie z zagranicy zaliczki na koszty i opłaty nie jest możliwe w terminie, którego niedotrzymanie pociągnęłoby za sobą szkodę dla dającego zlecenie, a należność przypadająca od dającego zlecenie z tytułu wyłożonej za niego sumy powinna być zrealizowana w terminie 3 miesięcy — licząc od daty wyłożenia — w sposób przewidziany dla pokrywania należności przez cudzoziemca dewizowego.

Ze względu na omówiony wyżej § 6 taksy, który daje kierownikowi zespołu specjalistycznego możliwość ustalania wysokości wynagrodzenia według stawek wyższych od zawartych w przepisach o taksie adwokackiej, Regulamin przewiduje, że do wynagrodzenia za prowadzenie spraw cudzoziemców dewizowych nie stosuje się przepisów Regulaminu Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej, ustalających przekazywanie — tytułem składek — nadwyżek przewyższających dochód 10 000 zł na jednego adwokata. Zwolnienie to odnosi się tylko do udziału w dochodzie w tej części, która została obliczona od wpływów za sprawy dewizowe. Skoro więc adwokat miał również wpływy z prowadzenia innych spraw niż wymienione w § 1 Regulaminu, to dokonać należy oddzielnego obliczenia z tytułu dochodu powstałego z prowadzenia jednych i drugich spraw i stosować zwolnienie tylko do części dochodu będącego wynikiem wpłat za prowadzenie spraw dewizowych. Jeżeli więc np. adwokat osiągnął łączny dochód w ciągu miesiąca 16 000 zł, z czego 7 000 zł z tytułu spraw dewizowych, a 9 000 zł z tytułu innych spraw, to nie przekazuje się nadwyżki na Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej. Jeżeli przy tej samej kwocie 16 000 zł dochód ze spraw dewizowych wyniósł 11 000 zł, a innych tylko 5 000 zł, to również nie przekazuje się nadwyżki. Gdyby jednak z tytułu spraw dewizowych osiągnął adwokat 5 000 zł a z innych 11 000 zł, to obowiązany jest przekazać nadwyżkę 1000 zł na Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej.

Ponieważ jest tylko kilka zespołów do prowadzenia spraw dewizowych mających siedzibę w miastach wojewódzkich i w najbliższym czasie nie przewiduje się zwiększenia ich liczby, należy przewidzieć wypadki, w których pewne czynności wchodzące w zakres załatwiania spraw cudzoziemców dewizowych będą wymagać wykonania ich poza siedzibą zespołu, który tę sprawę przyjął. W tych wypadkach, jeśli klient nie domaga się osobistego prowadzenia sprawy przez swego pełnomocnika, może być udzielona substytucja innemu adwokatowi. Substytucja taka powinna być udzielona przede wszystkim członkowi zespołu specjalistycznego. Gdyby jednak w miejscowości tej nie było wyznaczonego zespołu specjalistycznego, to substytucji można wówczas udzielić członkowi każdego innego zespołu adwokackiego.

Udzielenie i rozliczenie z tytułu takiej substytucji pozazespołowej powinno być przeprowadzone zgodnie z wymaganiami § 42 Regulaminu działania zespołów adwokackich. Substytucje zaś mające miejsce w samym zespole specjalistycznym powinny być załatwiane i rozliczane według ogólnych zasad § 38—41 Regulaminu działania zespołów adwokackich oraz według wytycznych, podanych w uchwale Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 17 listopada 1966 r.

V. PRZEPISY KOŃCOWE I PRZECHODNIE (§ 16—19 REGULAMINU)

O wyznaczeniu zespołów specjalistycznych zawiadamia się wszystkie rady adwokackie i zespoły. Zawiadomienie takie rodzi zasadnicze skutki prawne, albowiem od tej daty zespoły adwokackie nie mogą przyjmować spraw, których załatwienie oddano do wyłącznej kompetencji zespołów specjalistycznych.

Jeżeli po terminie zawiadomienia o wyznaczeniu zespołów specjalistycznych wpłynie do zespołu adwokackiego zlecenie prowadzenia sprawy zastrzeżonej dla tego zespołu, należy sprawę odesłać do właściwego zespołu. Przekazanie to powinno nastąpić niezwłocznie, aby klient nie poniósł szkody z powodu opóźnienia załatwiania jego zlecenia. Kierownik zespołu adwokackiego przekazującego sprawę powinien zbadać treść zlecenia i przesłać je do tego zespołu specjalistycznego, który ze względu na swoją siedzibę jest najbardziej właściwy do załatwienia sprawy.

Naruszenie przepisu o zakazie przyjmowania do prowadzenia przez adwokata spraw cudzoziemców dewizowych może pociągnąć za sobą odpowiedzialność zarówno dyscyplinarną, jak i z tytułu naruszenia przepisów dewizowych:

- a) dyscyplinarną — za naruszenie (jak już wspominaliśmy o tym wyżej) przepisów ustalonych przez organa adwokatury;
- b) dewizową — za prowadzenie sprawy bez zgłoszenia radzie adwokackiej. Prowadzenie sprawy cudzoziemca może nastąpić tylko pod warunkiem zgłoszenia przyjęcia sprawy w radzie adwokackiej (zarządzenie Ministra Finansów z dnia 25.IX.1954 r.). Ponieważ rada nie może przyjąć takiego zgłoszenia od zespołu, przeto działanie kierownika i adwokata prowadzącego sprawę naruszałoby przepisy dewizowe.

Na radę adwokacką zostaje włożony obowiązek czuwania, aby w razie nadejścia takiego zgłoszenia od zespołu adwokackiego nie będącego zespołem specjalistycznym natychmiast zareagować zgodnie z przepisami, tj. odmówić przyjęcia zgłoszenia i wyciągnąć konsekwencje w stosunku do kierownika zespołu.

Zespoły adwokackie mogą natomiast nadal prowadzić sprawy przyjęte i zgłoszone do rady adwokackiej przed datą otrzymania zawiadomienia o wyznaczeniu zespołów specjalistycznych. *Ratio legis* tego przepisu nie budzi wątpliwości. Zespoły adwokackie, przyjmując sprawy od klientów, otrzymały w większości wypadków i rozliczyły wypłaty na koszty i wynagrodzenie. Przekazanie takiej sprawy do zespołu specjali-

stycznego musiałoby albo spowodować przekazanie części należności na koszty i wynagrodzenie, albo też obciążenie zespołu specjalistycznego obowiązkiem nie tylko gratisowego prowadzenia sprawy, lecz również ponoszenia kosztów.

Zarówno jedno, jak i drugie rozwiązanie jest trudne do przyjęcia. Dlatego też słusznie ustalono, że ten, kto rozpoczął sprawę, ma obowiązek doprowadzić ją do końca — z możliwością pobierania dalszych wpłat na wynagrodzenie i koszty, jeżeli wynika to z umowy lub z treści przyjętego zlecenia oraz ze zgłoszenia dokonanego do rady adwokackiej.

STANISŁAW KOŁODZIEJSKI

Ekonomiczna i społeczna funkcja posiadania

I. EKONOMICZNA FUNKCJA POSIADANIA

„Stosunki prawne i formy państwowe — pisał Marks — nie mogą być pojęte z siebie samych ani też z tak zwanego ogólnego rozwoju ludzkiego, lecz przeciwnie, wyrastają z materialnych warunków życia (...). W społecznym wytwarzaniu swego życia ludzie wchodzą w określone, konieczne, niezależne od ich woli stosunki — w stosunki produkcji, które odpowiadają określonemu szczeblowi rozwoju ich materialnych sił wytwórczych. Całokształt tych stosunków produkcji tworzy ekonomiczną strukturę społeczeństwa, realną podstawę, na której wznosi się nadbudowa prawna i polityczna i której odpowiadają określone formy świadomości społecznej.”¹

Każda więc instytucja prawna tkwi i tkwić musi w swej ekonomicznej bazie. Oderwana od niej traci sens swego istnienia. Tę stwierdzoną przez Marksa zasadę należy odnieść również do omawianej przez nas instytucji posiadania.

„Posiadanie — pisał już swego czasu Savigny — wspiera własność w ekonomicznym wykorzystaniu.”²

Posiadanie nie może nie pełnić funkcji ekonomicznej. Jej niedocenianie dowodziłoby nieznamomości mechanizmu działania prawa.

Skoro zatem każda instytucja prawna, a więc również ta, której niniejsze rozważania są poświęcone, musi realizować określoną funkcję ekonomiczną, to z kolei wypada zapytać, do jakich istotnych momentów funkcję posiadania w rozważanym aspekcie należałoby właściwie sprowadzić?

Otóż wydaje mi się, iż ekonomiczna funkcja posiadania wyraża się w tym, że:

1. stanowi ono podstawę ekonomicznego obrotu,³

¹ K. Marks, F. Engels: Dzieła wybrane, „Książka i Wiedza” 1949, t. I, s. 377—378.

² F. Savigny: Ueber den Grund des Besitzschutzes, s. 144 (cyt. według A. Stelmachowskiego, op. cit., s. 128).

³ Por. A. Stelmachowski: Istota i funkcja posiadania, Warszawa 1958, s. 140 i nast.